

Programmeren van (profielvak)modules en keuzevakken; duurzame keuzes maak je samen.

Toelichting

In augustus 2016 starten de nieuwe beroepsgerichte examenprogramma's vmbo, dat wil zeggen voor reguliere vmbo-scholen. Vakcolleges zijn dit of vorig schooljaar al (deels) gestart. Immers, in de Vakroute worden delen van het beroepsgerichte examenprogramma opgestart in leerjaar 1 of 2: fase A van de Vakroute. In de Vakroute zijn er 3 fases in plaats van 4 leerjaren. U bepaalt als Vakcollege wanneer u Fase A en Fase B van de Vakroute afsluit. Bij de start van Fase C hebben uw leerlingen definitief gekozen in welk profielvak zij het beroepsgerichte examenprogramma gaan afsluiten. Wanneer het PTA wordt opgestart in Fase B van de Vakroute hebben leerlingen al delen van het examenprogramma, inclusief (delen van) keuzevakken, gevolgd of zelfs afgesloten.

Waardecreatie Vakcolleges

Onderwijsadviseurs van Vakcollege Groep (VCG) zien (grote) verschillen in het programmeren van de modules en de keuzevakken tussen de diverse Vakcolleges. Ieder met hun eigen waardecreatie, waarbij soms het verzilveren van kansen intern gericht is, maar vaak ook extern gericht. Dit artikel beschrijft enkele kansen die u als Vakcollege zou kunnen benutten bij het programmeren van modules en keuzevakken. Het reguliere vmbo kent deze niet, u als Vakcollege en uw leerlingen kunnen zich dus onderscheiden!

Duurzame keuzes maak je samen.

Daarmee bedoelen we dat u het keuzeproces op zowel strategisch, tactisch als op het niveau van het primair proces kunt doorlopen binnen uw school. Afstemming tussen deze drie niveaus is wenselijk om de resultaten te kunnen borgen. Door deze afstemming zult u ook in staat te zijn uw keuzes regelmatig tegen het licht te houden en te bekijken of zij nog passend zijn in de snel veranderende samenleving en het (regionale) werkveld. De Vakroute vraagt een flexibele houding ten aanzien van het programmeren van modules en keuzevakken. Zo kunt u continu inspelen op kansen die zich voordoen voor uw leerlingen en voor de kwaliteit van het toekomstbestendige onderwijs van uw school. Daarnaast is het aan te bevelen uw keuzes voor het programmeren voor te leggen aan uw externe stakeholders.

Dit artikel is bedoeld om u te inspireren om mogelijkheden en kansen te zien waar u als Vakcollege wellicht nog niet aan had gedacht. Daarbij proberen we steeds de relatie met de Vakroute te laten zien en de kansen die de Vakroute biedt voor uw schoolorganisatie en uw leerlingen.

Inhoudsopgave

Keuzevakken en de oorspronkelijke opzet daarvan	3
Slaag- zakregeling	3
Aanbieden van een 5e of zelf een 6e keuzevak in de Vakroute	3
Wet Onderwijstijd	3
Plusdocument of portfolio	4
Het Beroepsgerichte vak afsluiten op een hoger niveau	4
De oorspronkelijke opzet van de keuzevakken	5
Uitgangspunten voor de programmering van modules en keuzevakken	5
Kansen op Strategisch niveau	5
De situatie buiten uw Vakcollege	5
Beoordelen van de keuzevakken is afhankelijk van de plaats in het curriculum	5
Lean en Mean	6
Kansen op Tactisch niveau	6
Zonder curriculum geen programmering	7
Zij-instromers	7
Vroeg kunnen kiezen of laat willen kiezen	7
Talentklassen, Powerblokken, Gepersonaliseerd leren	8
Niet programmeren, maar onderbrengen bij een ander vak in de lessentabel	8
Kansen op het niveau van het Primair proces, het onderwijsleerproces.	8
Stage	8
Leerling-gezel-meester	9
Samenvattend	9

Keuzevakken en de oorspronkelijke opzet daarvan

Keuzevakken zijn in het leven geroepen om leerlingen de kans te geven hun kennis van een profielvak te verbreden en/of te verdiepen. Het bijzondere van het vmbo is dat, ten aanzien van wet- en regelgeving, er veel mag. Veelal staat het “WAT” vast, maar het “HOE” wordt redelijk vrij gelaten. Dit biedt kansen, maar u moet die kansen wel benutten en verzilveren. Het concept van het Vakcollege biedt u hiervoor bij uitstek mogelijkheden.

Slaag- zakregeling

Als Vakcollege beslist u of u het cspe afneemt in leerjaar 3 of in leerjaar 4. Mogelijk kiest u ervoor dit afhankelijk te laten zijn van de individuele leerling. Zij-instromers zult u waarschijnlijk altijd in leerjaar 4 cspe laten doen, leerlingen die terugkomen op eerder gemaakte keuzes in Fase B, biedt u wellicht ook deze kans, met als consequentie dat hij/zij het cspe in leerjaar 4 doet. In geen geval is het wenselijk dat uw slagingspercentages dalen doordat u vasthoudt aan het uitgangspunt 'het cspe afronden in leerjaar 3'. Dit laatste heeft niet per definitie de voorkeur van Vakcollege Groep. Juist door het moment van cspe af te stemmen op de individuele leerling, kunt u de kansen die de vernieuwing van het vmbo de Vakcolleges biedt, verzilveren.

Als vmbo dient u allereerst een keuze te maken tussen Variant A of Variant B van de slaag- zakregeling. De keuze is of u het profielvak enkel aftoets in het CE of dat het profielvak ook gedeeltelijk meetelt in het SE. Uiteraard komt uw schoolkeuze tot uiting in het PTA.

Leerlingen mogen meer dan 4 keuzevakken volgen, die dan ook allemaal met het behaalde cijfer op de eindlijst van de leerling komen en meetellen voor het eindcijfer. Voor de slaag- zakregeling telt het gemiddelde van de eindcijfers van de keuzevakken als één eindcijfer (het combinatiecijfer). Alle gevolgde keuzevakken tellen daarbij even zwaar.

Aanbieden van een 5e of zelfs een 6e keuzevak in de Vakroute

Diverse Vakcolleges geven hun leerlingen de kans een 5e of zelfs een 6e keuzevak te volgen. Dat kan onder andere omdat het beroepsgerichte examenprogramma al (deels) wordt opgestart in Fase A of Fase B van de Vakroute. Ook het slim programmeren van keuzevakken kan dit mogelijk maken. Meer informatie hierover vindt u verderop in dit artikel.

Overigens geldt nog steeds dat er minimaal 4 keuzevakken in het SE moeten zijn opgenomen en dat het SE afgerond dient te zijn voor de start van het CE (cspe)!

Wet Onderwijstijd

De wet Onderwijstijd (ingang 1 augustus 2015) geeft ruimte voor maatwerk in de Vakroute. Door aanpassingen in deze wet gaat er voor scholen een urennorm voor de gehele schoolloopbaan gelden, in plaats van een urennorm per leerjaar. Scholen mogen de uren naar eigen inzicht over alle leerjaren verspreiden, zolang leerlingen maar minimaal 189 dagen per jaar onderwijs krijgen. Deze verandering heeft als groot voordeel dat er meer maatwerk mogelijk is en u meer flexibiliteit krijgt om het onderwijs te organiseren.

Voor de Vakroute biedt de nieuwe wet Onderwijstijd de mogelijkheid om tot een eigen, meer flexibel onderwijsprogramma te komen dat uitgaat van maatwerk.

Criteria voor onderwijstijd blijven gehandhaafd

De criteria die in de huidige wet op de onderwijstijd worden benoemd, blijven in het wetsvoorstel gehandhaafd.

- Het eerste criterium voor onderwijstijd is dat het moet gaan om (onderwijs)activiteiten die verzorgd worden onder verantwoordelijkheid van bekwaam personeel.

- Het tweede criterium is dat de onderwijstijd onder verantwoordelijkheid van de school bewust gepland en verzorgd moet worden.
- Ten derde moet op schoolniveau zijn afgesproken welke soorten onderwijsactiviteiten meetellen als onderwijstijd: primair door de professionals en met instemming van de medezeggenschapsraad. Het gaat hier met nadruk slechts om het soort onderwijsactiviteiten dat meetelt als onderwijstijd. In die zin zijn leeractiviteiten uitgevoerd in opdracht van een externe opdrachtgever ook onderwijstijd, mits gepland en niet ad hoc bedacht als corrigerende maatregel.

De onderwijsadviseurs van Vakcollege Groep komen waardevolle en creatieve toepassingen van de aangepaste regelgeving tegen in de Vakcolleges!

Plusdocument of portfolio

Wanneer uw Vakcollege het cspe afsluit in leerjaar 3¹, heeft u de unieke kans om de leerling daarna nog 1 of 2 keuzevakken als lesstof aan te bieden. Deze tellen dan niet meer mee voor het SE en worden ook niet vermeld op het diploma, maar de leerling kan deze wel plaatsen in zijn Plusdocument² of portfolio. Hierdoor heeft uw leerling een mooie gelegenheid zich te onderscheiden van leerlingen die een reguliere vmbo opleiding hebben gevolgd. Bijvoorbeeld richting stageverlenende bedrijven en –organisaties, maar ook richting het mbo waar steeds meer opleidingen een numerus fixus³ kennen.

Het Beroepsgerichte vak afsluiten op een hoger niveau

Iedere leerling mag één of meerdere vakken afsluiten op een hoger niveau. Juist vmbo-leerlingen en zeker Vakcollege-leerlingen laten beroepsgericht meer zien dan op basis van het basisschooladvies van hen wordt verwacht. Dit advies is vaak gebaseerd op de slechtste vakken, veelal taal en rekenen.

Wat is de onderwijskundige visie van uw school? Mogen BB-leerlingen het cspe een niveau hoger doen (BB doet KB⁴)? Hoe bepaalt u wie u deze mogelijkheid biedt, of stuurt u hier standaard op en laat u via DUO slechts weten welke 'uitzondering' op het determinatie niveau het cspe afrondt? Laat u uw leerlingen dan standaard cspe doen in leerjaar 4 of slechts als het nodig is om tot een hoger niveau te komen?

De Vakcollege Groep is van mening dat leerlingen die in leerjaar 1 (deels) starten met het beroepsgerichte examenprogramma, dit zouden moeten kunnen. Hetzij in leerjaar 3, hetzij in leerjaar 4. Het diploma blijft een BB-diploma, met een extra aantekening dat het vak op een hoger niveau is afgesloten.

---

¹ In de toekomst komen er mogelijk meerder examenmomenten per leerjaar, ook dit biedt dan een kans om keuzevakken na het cspe aan te bieden voor opname in het plusdocument.

² Het plusdocument is een gevalideerde verzamelstaat/inhoudsopgave die weergeeft wat een leerling aan plussen heeft laten zien naast de schoolresultaten (die worden vastgelegd in een diploma met bijbehorende cijferlijst). Het betreft een overzicht van de persoonlijke brede vorming van een leerling.

³ Sommige mbo-opleidingen voeren een numerus fixus in omdat het aantal stageplekken in bepaalde grote sectoren te laag is.

⁴ KB mag het cspe niet op GL-niveau doen, omdat het GL cspe minder omvattend is.

De oorspronkelijke opzet van de keuzevakken

Keuzevakken zijn in de basis bedoeld om het profielvak of de afzonderlijke modules te verbreden of te verdiepen, wel of niet sector overstijgend.

In de wet- en regelgeving staat nergens dat keuzevakken geen ander doel of extra doel mogen dienen. Er staat ook nergens dat u de (profielvak)modules eerst moet onderwijzen voordat u dit met de keuzevakken mag doen. Gebruik deze kans als Vakcollege, probeer out-of-the-box te denken en daarmee kansen voor uw leerlingen en/of uw Vakcollege te creëren.

Hieronder delen wij een aantal kansen die u mogelijk ook kan benutten binnen uw eigen Vakcollege. Deze voorbeelden zijn zeker niet uitputtend. Heeft u extra kansen gezien die u gaat benutten? Laat het uw onderwijsadviseur van Vakcollege Groep weten, zodat wij collega-Vakcolleges kunnen inspireren met uw verhaal.

Uitgangspunten voor de programmering van modules en keuzevakken

Hierna volgt een aantal uitgangspunten geïnspireerd op gesprekken met Vakcolleges.

Kansen op Strategisch niveau

Een belangrijke randvoorwaarde voor de keuze van een vorm van programmeren is de organiseerbaarheid en financiële haalbaarheid. Vakcollege Groep adviseert u echter om te beginnen met de kansen die u leerlingen zou willen bieden en kansen om uw Vakcollege te profileren expliciet te maken! Geef waar mogelijk Vakcollege-leerlingen een podium voor hun talent.

Keuzevakken bieden de kans om de inhoud snel aan te passen aan wensen van stageverleners, het vervolgonderwijs en de regionale arbeidsmarkt. U bepaalt als school immers zelf de syllabus, slechts het examenprogramma is een gegeven. Snel kunnen aanpassen van de inhoud helpt uw onderwijs toekomstbestendig te maken. Door te anticiperen op de toekomst én de ontwikkelingen in het werkveld laat u zien dat u een goede partner bent in de keten.

Soms worden kansen die keuzevakken leerlingen of uw Vakcollege bieden pas verzilverd op het mbo. Mogelijk verbetert dit uw onderhandelingspositie bij overleg met uw partner(s). Betrek uw mbo-partner bij de keuze van de keuzevakken die u aanbiedt en vraag tevens naar de geschiktheid van dit keuzevak om dit vroeg of juist laat aan te bieden. Wat moet dan het niveau en de inhoud zijn van de leeractiviteiten?

De situatie buiten uw Vakcollege

Betrek externe stakeholders en de situatie buiten school bij de programmering van de profielmodules/keuzevakken. Wat vragen het regionale werkveld, uw stageverleners enz. van de invulling van de keuzevakken? Wat is hun belang als het gaat om programmering en inhoud? Weet u dat? Vragen zij om generalisten of om specialisten? Kunnen zij u en uw docenten voeden met actuele arbeidsmarktinformatie of trends en ontwikkelingen die van belang zijn voor het inhoud geven aan een keuzevak? Kunnen zij ondersteunen bij deskundigheidsbevordering van uw docenten? Waar moet het onderwijs op inspelen, welke trends en ontwikkelingen zijn er op het vakgebied van het betreffende keuzevak? Hoe houdt u uw onderwijs toekomstbestendig en is de inhoud voor leerlingen zin- en betekenisvol?

Beoordelen van de keuzevakken is afhankelijk van de plaats in het curriculum

Start u keuzedelen vroeg op, dan is diagnostisch toetsen van groot belang. Zorg dat u zicht heeft op de aanwezige of afwezige voorkennis. Programmeert u het keuzevak laat in de Vakroute dan heeft de leerling al meer algemene- en beroepsvaardigheden ontwikkeld en kunt u het keuzedeel wellicht

afronden met een integrale opdracht. Daarnaast is er de mogelijkheid om 2 of meer keuzevakken in relatie tot elkaar af te toetsen, een junior- of meesterproef is dan een mooi alternatief.

Start u keuzedelen vroeg op in de Vakroute en toetst u onderdelen af in leerjaar 2 (PTO) of 3 (PTA), bepaal dan vooral een passende (mix van) toetsvorm(en) die recht doet aan de praktische talenten van (individuele) leerlingen. In de Vakroute wil je talenten zichtbaar maken en een podium geven, keuzevakken zijn daar bij uitstek voor geschikt.

Bovenstaande vraagt mogelijk om herziening van het toetsbeleid van uw school en om afstemming op tactisch niveau.

Lean en Mean

Uiteraard wilt u kwaliteit van onderwijs bieden, ook bij de keuzevakken. Het 'gevaar' bestaat dat de keuzevakken gezien worden als minder ter zake doende, vanwege het ontbreken van een syllabus. Docenten hebben de neiging veel meer inhoud aan te bieden dan strikt gevraagd wordt. Welke plaats het keuzevak ook heeft in de programmering van de Vakroute, waar kiest u voor? Lean, ontdaan van alle extra's? Dit is gemakkelijker organiseerbaar en waarschijnlijk ook financieel aantrekkelijker. Of geeft u uw MT daarnaast de opdracht mee (een deel van) bepaalde leerlingen, bijvoorbeeld bij excelleren/goede resultaten, de mogelijkheid te bieden extra opdrachten te kiezen? Deze leerling mag uiteraard ook op zoek gaan naar een (externe) opdrachtgever voor een extra opdracht. De resultaten zijn niet vrijblijvend en krijgen een plaats in het Plusdocument (ze tellen niet mee voor de eindbeoordeling (SE)).

Naast kennis en vaardigheden kunt u met de keuzedelen tegelijkertijd de ontwikkeling van houding en gedrag inzichtelijk maken. Refererend aan 21^e eeuw vaardigheden zijn 'Betrokken zijn', 'Nieuwsgierig zijn' en 'Ondernemend zijn' belangrijke houdingsaspecten die (deels) de motivatie en resultaten van de toekomstige werknemer zullen bepalen. Laat het werkveld zien dat ook op dit vlak Vakcollege-leerlingen zich onderscheiden van leerlingen uit het reguliere vmbo.

Bovenstaande heeft alles te maken met de kernwaarden van uw eigen onderwijs en de onderwijskundige koers die u heeft uitgezet of aan het bijstellen bent! Aan u de keuze.

Kansen op tactisch niveau

Wij zien dat veel Vakcolleges primair uitgaan van organiseerbaarheid bij de (keuze voor) keuzevakken en nog te weinig programmeren vanuit wat de leerling een podium kan geven of van de meerwaarde die een programmering kan hebben voor het profileren van het eigen Vakcollege.

Kijk of u kunt en durft te experimenteren binnen de organisatiedoelstellingen en ontketen vernieuwing van het beroepsonderwijs met de nieuwe examenprogramma's. Dat vraagt soms om het loslaten van het bestaande en bekende. We hopen dat Vakcolleges bewust keuzes maken om de leerling laten floreren en bij het programmeren zoveel mogelijk 'out of the box' gaan denken.

U volgt de trends en ontwikkelingen op de arbeidsmarkt ten aanzien van de afzonderlijke keuzevakken en past de (onderwijs)inhoud en didactiek daarop aan. Welke onderwijsinhouden zijn nuttig en nodig en welke competenties vraagt dit keuzevak van toekomstige stagiaires en werknemers? Dit kan betekenen dat u keuzevakken die u voor leerjaar 4 heeft geprogrammeerd voorziet van een addendum. Programmeert u daar dan wel ruimte voor in uw Vakroute of laat dit leerlingen doen bij een externe opdrachtgever van een daartoe passende opdracht.

Zonder curriculum geen programmering

Bepaal eerst het curriculum, zodat (basis)leerdoelen, onderwerpen, contexten en leeractiviteiten helder zijn. Pas als die inhoud expliciet is gemaakt kan de plaats van de afzonderlijke keuzevakken in de Vakroute worden bepaald.

Hoe creëert u ruimte voor individualisering/gepersonaliseerd leren/potentieel aan talent? Beschrijf de (basis)leerdoelen van het keuzevak door het inhoud geven aan een syllabus. Beschrijf tevens wat leerling doen om te verbreden en/of te verdiepen binnen dit keuzevak. De basisleerdoelen kunnen al voor de definitieve profielvakkeuze opgestart of afgesloten worden. De basisleerdoelen dienen dan een verkennend (loopbaanoriëntatie) doel. De extra leerdoelen kunnen vakgericht zijn.

Keuzevakken kunnen ingezet worden voor sociale-maatschappelijke vorming, zeker voor BB-leerlingen waarvoor mbo-niveau 2 het hoogst haalbare is. Denk aan bijvoorbeeld de keuzevakken Ondernemen en Sport & Bewegen. De leerdoelen zijn gegeven, maar u kunt deze een draai geven in een andere richting met een toegevoegde waarde. Keuzedelen die u op deze manier inricht, kunt u vroeg opstarten.

U kunt keuzevakken ook laat programmeren. Bijvoorbeeld omdat:

- de leerling twijfels heeft over zijn keuze voor het profielvak. Met een 'profielvak-vreemd' keuzevak kan hij/zij de keuze 'repareren'.
- de leerling de keuze heeft gemaakt voor een vervolgopleiding, maar zijn vmbo-programma beroepsgericht is niet helemaal passend om een grote kans te hebben om toegelaten te worden tot de opleiding van zijn/haar keuze. Ook dan kunt u repareren. Dit keuzevak kunt u eveneens na het cspe aanbieden. Het wordt dan niet vermeld op het diploma, maar krijgt wel een plaats in het Plusdocument.

Als u tijdig, voor aanvang van het keuzedeel, in het curriculum aangeeft dat een deel van de opdrachten/lesstof buiten school wordt gedaan, heeft u mogelijk minder formatieproblemen. Denk daarbij ook aan het zogenaamde 'zomerlek'. Vakcollege Groep ziet dat sommige Vakcolleges al kijken naar het inhuren van experts/externen op freelancebasis.

Zij-instromers

Zij-instromers moeten mee kunnen in een Vakcollege klas (2 en/of 3 en/of 4). Als leerlingen in Fase A en Fase B van de Vakroute al veel onderdelen van de profielvakmodules zijn gestart of zelfs hebben afgerond, kan het voor docenten lastig dat zij klassen krijgen met een grote diversiteit in ontwikkelde vaardigheden. Een oplossing kan zijn om in Fase A te starten met een of twee keuzevakken voor alle leerlingen. Hierdoor kan het zijn dat deze leerlingen een of meer keuzevakken extra hebben afgerond aan het einde van leerjaar 4 ten opzichte van de zij-instromers. Maar deze extra keuzevakken zijn extra kennis en vaardigheden. De zij-instromer kan gemakkelijk meekomen en raakt minder gedemotiveerd doordat de overige leerlingen al veel verder zijn.

De inhoud van een keuzevak biedt tevens de mogelijkheid om de aansluiting van zij-instromers te verbeteren voordat ze instromen. Dit kan zowel op bijvoorbeeld de structuur van de Vakroute lessen als op vaardigheden. Hiermee weet u deze leerling te motiveren en zijn aanwezige talenten zichtbaar te maken, voor de docent en voor de leerling zelf.

Vroeg kunnen kiezen of laat willen kiezen

Als leerlingen al vroeg kiezen (voor eind leerjaar 2 van de Vakroute) voor een profielvak of als leerlingen al vroeg een profielvak mogen uitsluiten, biedt u hen misschien wel een terugvaloptie aan. Het is belangrijk om tijdverlies bij het veranderen van profielvak te voorkomen. Kiest u voor keuzevakken vóór profielmodules dan kan een leerling nog veranderen. Naar ouders en bij het

werven van leerlingen kan een terugvaloptie in uw voordeel uitvallen. Een leerling die vroeg kan kiezen mag vroeg een (gedeeltelijke) keuze maken. Leerlingen die dat niet kunnen, hebben altijd de mogelijkheid terug te komen op zijn/haar keuze.

Start u toch liever met profielvakmodules, dan kunnen de (deels) afgeronde modules dienen als keuzevak bij het nieuw te kiezen profielvak. Dit kan wel een niet altijd effectieve combinatie van profielvak en keuzedelen tot gevolg hebben.

Talentklassen, Powerblokken, Gepersonaliseerd leren

De onderwijsadviseurs komen in de Vakcolleges vele vormen van verbredende en verdiepende leeractiviteiten tegen, waarin Vakcollege leerlingen hun kwaliteiten en motieven zichtbaar kunnen maken voor zichzelf en voor anderen.

Deze keuzeopties zou u kunnen verrijken door de inhoud te koppelen aan een keuzevak. In fase A van de Vakroute neemt u daarvoor een breed keuzedeel, in Fase B kan dat al een verdiepend keuzedeel zijn.

Niet programmeren, maar onderbrengen bij een ander vak in de lessentabel

Daarnaast zien we dat vakken verrijkt worden door integraal een keuzevak mee te nemen. Zo is daar LO, die doet tegelijkertijd het keuzevak Sport & Bewegen. Economie doet het keuzevak Ondernemen. De kunstvakken doen het keuzevak Tekenen, schilderen & illustreren. Prachtige voorbeelden om ook daarmee het plusdocument te vullen en leerlingen met een breed pakket lesstof wendbaar en weerbaar te maken op de toekomstige arbeidsmarkt. Loopbaanoriëntatie loopt dan ook bij deze vakken als een rode draad door het curriculum.

Kansen op het niveau van het Primair proces, het onderwijsleerproces.

Plannen en organiseren van keuzedelen. Leerlingen leren zelden volgens een vaste (tijd)lijn. Kunt u een uitstapje honoreren? Kunt u jaaropdrachten geven, opgeknipt in kleine(re) stappen. Deze opdracht is desgewenst het eindproduct van het keuzevak. De leerling kan vertragen om daarna te versnellen. Misschien komt hij/zij erachter dat er een ander keuzedeel aan vooraf had moeten/moet gaan, dat een andere volgorde handiger is.

Kunt u keuzevakken zowel verbredend als verdiepend aanbieden voor verschillende leerlingen? Biedt u het keuzedeel vroeg aan, dan is verbreden meestal de betere optie: meer van hetzelfde. De functie is dan meer verkennend dan vakgericht. Het kan dus zijn dat u een deel vroeg programmeert en een deel laat, dan komt het verdiepende deel aan bod. Anders gezegd, de basisleerdoelen vroeg en de extra leerdoelen laat in het curriculum.

Wil u keuzevakken afronden (finale afsluiting) met een project, grote praktische opdracht, groepsopdracht of iets van dien aard, programmeer ze dan laat in de Vakroute. Leerlingen zijn dan beter in staat om met minder sturing voldoende vakkennis en complexe opdrachten uit de voeten te kunnen. U wilt uw leerlingen vertrouwen schenken en verantwoordelijkheid geven, maar niet overvragen en in ieder geval zoveel mogelijk in de zone van naaste ontwikkeling (Vigotsky) laten leren.

Stage

Mogelijk koppelt u een keuzevak aan een stage, of andersom. Uiteraard is de programmering dan afhankelijk van de mogelijkheden die uw Vakcollege leerlingen biedt om stage te lopen, naast het aanbod van stageplaatsen dat er in de regio is. De wet- en regelgeving rond begeleide onderwijstijd is recentelijk verruimd voor scholen. Dit biedt de kans om in de Vakroute meer onderwijstijd buiten school in te ruimen. De onderwijsadviseurs zien dat het soms wenselijk is om als Vakcollege het bestaande stagesysteem te heroverwegen.

Leerling-gezel-meester

Vanuit de maatschappij horen wij vaak de roep om terugkeer van (het oude) ambachtsschap en om de terugkeer van het oude systeem van leerling-gezel-meester.

Met enige analyse vindt u, vaak sectoroverstijgend, overlap tussen een module en verdiepende keuzevakken. Een leerling die u een dergelijk verdiepend keuzevak laat doen zou u de mogelijkheid kunnen geven om als tutor te fungeren voor leerlingen die de basisstof doen. Naast de leerdoelen zou u op competenties kunnen beoordelen. Denk aan Motiveren en ondersteunen, Leiding nemen, enz. Laten de Vakcolleges hierin het voorbeeld geven.

Samenvattend

In bovenstaand artikel bent u mogelijk geïnspireerd geraakt om uw programmering nog eens tegen het licht te houden en nieuwe kansen te onderkennen. Het artikel is zeker niet bedoeld om alles over hoop te gooien, kleine aanpassingen kunnen al grootse effecten hebben.

Met elkaar gunnen we onze leerlingen in de Vakroute perspectief op de toekomstige arbeidsmarkt, met betekenisvol werk en een nieuwsgierige, betrokken en ondernemende houding die een leven lang leren faciliteert. Daarvoor moeten opleidingen toekomstproef zijn en wil VCG dat Vakcolleges in staat zijn snel en daadkrachtige te kunnen schakelen als de arbeidsmarkt om aanpassingen vraagt van het onderwijs.